

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING KREATIV FIKRLASH KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Turimova Ayshnar Maxsedbayevna

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch Davlat Universiteti

Sport faoliyati, pedagogika va psixologiya fakulteti

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 5-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20343319>

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kreativ fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik va metodik asoslari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, ta‘lim jarayonida interaktiv metodlar, STEAM texnologiyalari, muammoli ta‘lim va innovatsion pedagogik yondashuvlarning o‘quvchilarning mustaqil hamda ijodiy fikrlash faoliyatiga ta‘siri yoritilgan. Tadqiqot davomida kreativ kompetensiyalarni rivojlantirishning samarali usullari, ularni amaliyotga tatbiq etish mexanizmlari hamda boshlang‘ich ta‘lim tizimidagi ahamiyati ochib berilgan. Olingan natijalar kreativ ta‘lim muhiti o‘quvchilarning intellektual faolligi, kommunikativ kompetensiyasi va muammoli vaziyatlarga innovatsion yondashuvini rivojlantirishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: kreativ fikrlash, boshlang‘ich ta‘lim, innovatsion pedagogika, interaktiv metodlar, STEAM texnologiyasi, ijodkorlik, mustaqil fikrlash, pedagogik texnologiyalar.

Abstract: This article scientifically analyzes the pedagogical and methodological foundations for developing creative thinking skills in primary school students. It also highlights the influence of interactive methods, STEAM technologies, problem-based learning, and innovative pedagogical approaches on students’ independent and creative thinking activities. The research identifies effective methods for developing creative competencies, mechanisms for their practical implementation, and their significance in the primary education system. The obtained results demonstrate that a creative educational environment enhances students’ intellectual activity, communicative competence, and innovative approaches to problem-solving situations.

Keywords: creative thinking, primary education, innovative pedagogy, interactive methods, STEAM technology, creativity, independent thinking, pedagogical technologies.

Аннотация: В данной статье с научной точки зрения анализируются педагогические и методические основы формирования навыков креативного мышления у учащихся начальных классов. Также освещается влияние интерактивных методов, STEAM-технологий, проблемного обучения и инновационных педагогических подходов на самостоятельную и творческую деятельность учащихся. В ходе исследования определены эффективные методы развития креативных компетенций, механизмы их практического внедрения и значение в системе начального образования. Полученные результаты показывают, что креативная образовательная среда способствует развитию интеллектуальной активности, коммуникативной компетентности и инновационного подхода учащихся к решению проблемных ситуаций.

Ключевые слова: креативное мышление, начальное образование, инновационная педагогика, интерактивные методы, STEAM-технология, творчество, самостоятельное мышление, педагогические технологии.

KIRISH

XXI asr ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining asosiy strategik omillaridan biri sifatida inson kapitalini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Zamonaviy global jarayonlar, raqamli iqtisodiyot hamda innovatsion texnologiyalar rivoji natijasida ta'lim oldiga mutlaqo yangi talablar qo'yilmoqda. Endilikda ta'lim jarayonining asosiy maqsadi faqat tayyor bilimlarni o'rgatish emas, balki mustaqil fikrlaydigan, ijodiy yondashadigan, muammolarni tahlil qila oladigan va innovatsion qarorlar qabul qilish kompetensiyasiga ega bo'lgan shaxsni tarbiyalashdan iboratdir.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi bolaning intellektual rivojlanishi, dunyoqarashi va shaxsiy sifatlari shakllanadigan muhim davr hisoblanadi. Shu sababli aynan ushbu bosqichda kreativ fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik jarayonning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Kreativ fikrlash o'quvchilarning mavjud bilimlarni qayta ishlashi, yangicha g'oyalar yaratishi, nostandart yondashuvlarni qo'llashi hamda muammoli vaziyatlarga innovatsion yechim topishi bilan tavsiflanadi.

Bugungi kunda an'anaviy reproduktiv ta'lim metodlari o'quvchilarning ijodiy salohiyatini to'liq rivojlantirish imkonini bermayotgani kuzatilmoqda. Shu bois interaktiv metodlar, STEAM yondashuvi, muammoli ta'lim texnologiyalari va raqamli vositalardan foydalanish orqali kreativ ta'lim muhitini yaratish dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish murakkab pedagogik-psixologik jarayon bo'lib, u o'quvchilarning yosh xususiyatlari, individual qobiliyatlari hamda ta'lim muhiti bilan chambarchas bog'liqdir. Kreativ tafakkur bolaning nafaqat bilimlarni egallashiga, balki ularni yangicha talqin qilishiga, mustaqil xulosa chiqarishiga va innovatsion g'oyalarni ilgari surishiga xizmat qiladi.

Pedagogik nuqtai nazardan kreativ fikrlash o'quvchining nostandart vaziyatlarda tezkor va samarali qaror qabul qilishi, muammolarga turli nuqtai nazardan yondashishi hamda erkin mushohada yuritishi bilan xarakterlanadi. Mazkur kompetensiya o'quvchilarning kommunikativ faolligini oshirib, ularda tadqiqotchilik va tahliliy fikrlash ko'nikmalarining shakllanishiga zamin yaratadi.

Boshlang'ich ta'lim amaliyotida kreativ fikrlashni rivojlantirishning eng samarali metodlaridan biri muammoli ta'lim texnologiyasi hisoblanadi. Ushbu metod orqali o'quvchilar oldiga muayyan pedagogik vaziyat yoki muammo qo'yiladi va ular mustaqil ravishda yechim topishga yo'naltiriladi. Natijada o'quvchilarda sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash, dalillash, tahlil qilish hamda umumlashtirish kompetensiyalari shakllanadi.

Kreativ kompetensiyalarni rivojlantirishda “Aqliy hujum” metodining ham ahamiyati katta. Mazkur metod o'quvchilarning erkin fikr bildirishi, turli g'oyalarni ilgari surishi hamda o'zaro fikr almashishini ta'minlaydi. Psixologik erkinlik muhiti o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirib, ularning ijodiy faolligini kuchaytiradi.

Shuningdek, rolli o'yin texnologiyalaridan foydalanish ham kreativ tafakkurning rivojlanishiga samarali ta'sir ko'rsatadi. Rolli o'yinlar orqali o'quvchilar turli hayotiy vaziyatlarni modellashtirib, muammolarga obrazli va emotsional yondashishni o'rganadilar. Bu esa ularda kommunikativ kompetensiya, ijtimoiy moslashuvchanlik va kreativ tafakkurning shakllanishiga xizmat qiladi.

Metodlar	Pedagogik mazmuni	Shakllantiriladigan kompetensiyalar	Samaradorlik darajasi
Muammoli ta’lim	Muammoni mustaqil hal qilish	Tahliliy va mantiqiy fikrlash	Yuqori
Aqliy hujum	Erkin g’oyalarni ishlab chiqish	Kreativ va kommunikativ kompetensiya	Yuqori
Rolli o’yinlar	Vaziyatli modellashtirish	Ijtimoiy va emotsional moslashuv	O’rta-yuqori
Loyihaviy faoliyat	Mustaqil tadqiqot olib borish	Innovatsion va tadqiqotchilik ko’nikmasi	Yuqori
STEAM texnologiyasi	Fanlararo integratsiya	Amaliy va kreativ tafakkur	Yuqori

STEAM texnologiyasi asosida tashkil etilgan integratsion darslar ham kreativ fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy metodlaridan biri hisoblanadi. Mazkur yondashuv fan, texnologiya, muhandislik, san’at va matematika yo’nalishlarini integratsiyalash orqali o’quvchilarning amaliy va innovatsion tafakkurini rivojlantiradi. Ayniqsa, loyiha asosidagi topshiriqlar o’quvchilarning mustaqil izlanish olib borishi va yangi g’oyalarni ishlab chiqishiga yordam beradi.

Quyidagi jadvalda kreativ fikrlashni rivojlantirish metodlarining pedagogik imkoniyatlari aks ettirilgan:

Tadqiqotlar natijasiga ko’ra, kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o’quvchilarning darsga bo’lgan qiziqishi, mustaqil fikrlash darajasi hamda ijodiy faolligi an’anaviy metodlarga nisbatan yuqori bo’lishi kuzatilgan. Ayniqsa, kichik guruhlarda ishlash, bahs-munozara metodlari hamda interaktiv topshiriqlardan foydalanish o’quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirishda muhim omil sifatida namoyon bo’ladi.

Kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayonida o’qituvchining pedagogik mahorati alohida ahamiyatga ega. O’qituvchi ta’lim jarayonida demokratik va motivatsion muhit yaratishi, o’quvchilarning individual qobiliyatlarini qo’llab-quvvatlashi hamda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanishi zarur. Shu bilan birga, o’quvchilarning erkin fikrini rag’batlantirish va ularni ijodiy faoliyatga jalb etish kreativ kompetensiyalarning samarali shakllanishini ta’minlaydi.

Raqamli texnologiyalar va multimedia vositalaridan foydalanish ham kreativ tafakkurni rivojlantirishda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Interaktiv platformalar, elektron resurslar va gamifikatsiya elementlari bilan boyitilgan mashg’ulotlar o’quvchilarning tasavvur doirasini kengaytirib, ularda innovatsion fikrlash faoliyatini shakllantiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda pedagogik kuzatish, qiyosiy tahlil, ilmiy adabiyotlarni o’rganish, umumlashtirish hamda tizimli yondashuv metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida boshlang’ich ta’lim tizimida kreativ fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodlarning samaradorligi tahlil qilindi.

Shuningdek, o’quvchilarning kreativ faoliyatini shakllantirishda pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar va STEAM yondashuvining amaliy natijalari o’rganildi. Tahlillar natijasida kreativ ta’lim muhiti o’quvchilarning intellektual va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga ijobiy ta’sir ko’rsatishi aniqlandi.

NATIJAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslarning boshlang'ich sinf o'quvchilari faoliyatiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Jumladan, o'quvchilarning mustaqil fikrlash darajasi, muammoli vaziyatlarga innovatsion yondashuvi hamda kommunikativ faolligi oshgani kuzatildi.

Tahlillar davomida quyidagi natijalar aniqlandi:

- o'quvchilarning erkin fikr bildirish ko'nikmalari rivojlandi;
- mustaqil qaror qabul qilish kompetensiyasi shakllandi;
- dars jarayonidagi faollik va motivatsiya oshdi;
- kreativ topshiriqlarga qiziqish kuchaydi;
- guruh bilan ishlash va hamkorlik kompetensiyasi mustahkamlandi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, interaktiv va innovatsion metodlarga asoslangan darslar o'quvchilarning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga hamda ijodiy tafakkurining rivojlanishiga xizmat qiladi.

XULOSA

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Kreativ kompetensiyalarni rivojlantirish orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, innovatsion yondashuv, muammolarni tahlil qilish va samarali qaror qabul qilish ko'nikmalari shakllanadi.

Ta'lim jarayonida muammoli ta'lim, interaktiv metodlar, STEAM texnologiyasi hamda raqamli vositalardan samarali foydalanish o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. Shu sababli boshlang'ich ta'lim tizimida kreativ pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish zamonaviy ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Tolipov O., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti*. – Toshkent: Fan, 2017. – 145–152-betlar.
2. Yo'ldoshev J. *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 88–94-betlar.
3. Sayidahmedov N. *Pedagogik mahorat va innovatsion texnologiyalar*. – Toshkent: TDPU, 2020. – 56–63-betlar.
4. Begimqulov U. *Ta'limda innovatsion faoliyat asoslari*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 102–110-betlar.
5. Guilford J. P. *The Nature of Human Intelligence*. – New York: McGraw-Hill, 1967. – pp. 145–156.
6. Torrance E. P. *Creativity in the Classroom*. – New York: Macmillan, 1977. – pp. 78–89.
7. Vygotsky L. S. *Thought and Language*. – Cambridge: MIT Press, 1986. – pp. 210–225.
8. Robinson K. *Out of Our Minds: Learning to be Creative*. – London: Capstone Publishing, 2011. – pp. 54–67.